

Onderwerp

Voortgang gebiedsproces bodemdaling

Kern mededeling:

In het najaar van 2021 is het gebiedsproces bodemdaling Flevoland gestart. De betrokken partijen, de gemeenten Noordoostpolder en Zeewolde, waterschap Zuiderzeeland, LTO-Noord, Rijksvastgoedbedrijf (RVB) en de provincie Flevoland, hebben daarvoor een intentieverklaring ondertekend. Het doel van dit gebiedsproces is om binnen drie jaar praktisch getoetste kennis en bruikbaar inzicht te verkrijgen over haalbare en kansrijke strategieën voor het grondgebruik in gebieden die door voortgaande bodemdaling in de toekomst vernatten, waardoor voortzetting van het huidige agrarische grondgebruik aldaar niet meer mogelijk is.

Om de tweede en laatste fase van het gebiedsproces zo effectief en doelmatig mogelijk in te vullen heeft de stuurgroep opdracht gegeven voor een tussen-tijdse evaluatie op basis waarvan het plan van aanpak eventueel kan worden aangepast.

De aanleiding voor deze evaluatie is mede ingegeven door het feit dat in het gebiedsproces de nadruk meer komt te liggen op de praktische uitvoering van pilotprojecten. Er is daarmee meer behoefte aan procesbegeleiding die gericht is op het vertalen van onderzoeksresultaten naar de praktijk en het realiseren van pilots. Daarnaast is er vanuit het gebied de behoefte aan oplossingen voor de meer korte termijn. Deze onderwerpen zullen worden meegenomen tijdens de evaluatie en worden vertaald in eventuele aanpassingen van het plan van aanpak en de rol van de gebiedsregisseur.

In deze mededeling wordt kort stilgestaan bij de tot nu toe behaalde resultaten, de manier waarop de evaluatie zal worden uitgevoerd en de aandachtspunten die belangrijk zijn voor het vervolg.

*Mededeling:***Resultaten van het gebiedsproces op hoofdlijnen**

Het gebiedsproces kent een viertal inhoudelijke zogenaamde 'kennissporen'. De onderzoeksvragen in deze sporen zijn door de deelnemers (grondgebruikers, -eigenaren, belangenorganisaties en overheden) ingebracht. Het proces wordt begeleidt door een onafhankelijk gebiedsregisseur. In onderstaand overzicht zijn de belangrijkste resultaten en onderzoeksrichtingen per kennisspoor weergegeven.

Spoor 1 (Alternatieve verdienmodellen)

Hier ligt vooralsnog de nadruk op alternatieve gewassen die een geringere ontwateringsdiepte vragen. Welke gewassen zijn dit en hoe ziet het verdienmodel er hierbij uit? Dit heeft geleid tot een overzicht van mogelijke gewassen die voor Flevoland interessant zijn. Daarnaast vindt onderzoek plaats naar ketens in de markt die daarbij belangrijk zijn. Gedacht moet worden aan gewassen voor bio-based bouwmaterialen, maaigewassen en reguliere gewassen met andere teelttechnieken.

Spoor 2 (Vernatting en waterhuishouding)

In dit spoor worden oplossingen bedacht hoe met vernatting van percelen als gevolg van bodemdaling kan worden omgegaan of hoe dit te beperken. Voor de relatief korte termijn zijn dit oplossingen als flexibeler peilbeheer (verschillende oppervlaktewaterpeilen toestaan) en intensiever maaibeheer zodat de afvoer van water wordt versterkt. Voor de langere termijn wordt een pilot voorbereid

Registratienummer

3135482

Datum

22 juni 2023

Afdeling/Bureau

SENB

*Openbaarheid***Openbaar***Portefeuillehouder***Gaal, G. van***Ter kennisname aan PS en*

burgerleden

Mededeling

Bladnummer

2

Registratienummer

3135482

voor peilgestuurde drainage voor kleigronden. Hierdoor wordt getracht de zetting van kleilagen te beperken zonder dat er natschade op de percelen wordt veroorzaakt. Parallel aan bovenstaande onderwerpen wordt onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van onderbemaling in de Noord-oostpolder en de Zuidlob bij Zeewolde. Het onderzoek heeft tot doel om inzicht te krijgen of door het toepassen van een onderbemaling zowel aan het subdoel "geschikte omstandigheden voor de landbouw" als aan het hoofddoel "robuust en duurzaam watersysteem" kan worden voldaan. De resultaten komen medio 2023 beschikbaar.

Spoor 3 (Zon op land)

Dit spoor richt zich op de vraag onder welke omstandigheden en voorwaarden 'zon op land' voor zwaar vernatte bodems, waarop geen hoogwaardige landbouw meer mogelijk is, een (tijdelijk) alternatief verdienmodel zou kunnen zijn. Hiervoor wordt een set van indicatoren ontwikkeld om landbouwgrond te typeren als 'niet geschikt voor hoogwaardige landbouw'. Tevens wordt in beeld gebracht welke combinatie mogelijkheden er zijn om op deze gronden extensieve landbouw en natuurontwikkeling te combineren met 'zon op land'. Gezien de strak gelimiteerde mogelijkheden voor zon op vruchtbare landbouwgrond in Flevoland is het interessant of de indicatoren voor de geschiktheid voor hoogwaardige landbouw ook de mogelijkheden zouden moeten openen voor ander medegebruik als 'zon op land'.

Spoor 4 (Vrijwillige kavelruil)

Dit spoor richtte zich aanvankelijk op de vraag hoe vrijwillige kavelruil kan bijdragen aan het afstemmen van het grondgebruik op de vernattende omstandigheden en welke drempels daarvoor eventueel moeten worden weggenomen. In dit spoor is geconstateerd dat het inzetten van vrijwillige kavelruil als instrument in principe geen probleem of belemmering kent. De deelnemers in dit spoor zijn daarom tot de conclusie gekomen dat verdere uitwerking hiervan geen meerwaarde biedt.

Een terugkerende vraag is de (hoge) waarde van de Flevolandse grond (grondprijs) in relatie tot de bodemkwaliteit en het teruglopende opbrengend vermogen van vernattende percelen in een bodemdalingsgebied. En in hoeverre investeringen in de bodem de vernatting en de waardedaling kunnen temperen. Dat laatste zou zich kunnen vertalen in een lagere pachtprijs, in combinatie met eisen aan en investeringen in de verbetering van de bodemkwaliteit. Gezien de belangrijke grondpositie van het RVB (25% van de grond in Flevoland is rijksgrond) wordt in nauwe samenwerking met het RVB onderzocht hoe deze meer duurzame pacht eruit zou kunnen zien.

Uitvoering evaluatie en vervolg

De evaluatie, inclusief de aanbevelingen voor de vervolgaanpak, zal in juni starten met een looptijd tot ongeveer september 2023. Een extern adviseur die niet is betrokken bij het gebiedsproces, zal de evaluatie gaan uitvoeren. Hij zal met zowel mensen uit de stuur- en projectgroep spreken maar nadrukkelijk ook met de deelnemers van de kennissporen (agrariërs en andere grondgebruikers). In september ligt er een verslag van de evaluatie en een aantal concrete voorstellen voor het plan van aanpak voor de vervolgfase van het gebiedsproces. Dat gaat zowel over de inhoud (resultaatbereik, herijking verwachtingen en doelen, aansluiting bij processen om ons heen zoals het Flevolands Programma Landelijk Gebied, etc.) als de organisatie van het proces. De stuurgroep zal over dit vervolg een besluit nemen (naar verwachting in september 2023).

Onderwerpen die belangrijk zijn bij de evaluatie

De stuurgroep heeft een aantal zaken meegegeven die tijdens de evaluatie meegenomen moeten worden en mogelijk een plek moeten krijgen in het vervolgproces (niet limitatief):

- wateroverlast als gevolg van bodemdaling en klimaatinvloeden is en wordt in de toekomst een groter probleem. Technische aanpassingen van het watersysteem zijn vanuit zowel de techniek als het oogpunt van kosten, eindig. De stuurgroep vindt het van belang dat de gevolgen hiervan en de betekenis voor ieders rol en beleidskeuzes een plek moet krijgen in de evaluatie;

Mededeling

Bladnummer

3

Registratienummer

3135482

- Wat zijn de verwachtingen van het gebiedsproces bij grondeigenaren en -gebruikers? Bij de start van het proces zijn hierover gesprekken gevoerd met tal van belanghebbenden en is daar het plan van aanpak op gebaseerd. Zijn deze verwachtingen inmiddels anders en wat betekent dit voor de aanpak van het vervolg.
- Communicatie met alle betrokkenen is en blijft belangrijk en hoe wordt dit ervaren? Neem dit mee in de evaluatie en vertaal dit vervolgens in de aanpak.
- De samenhang met het Flevolands Programma Landelijk Gebied (FPLG) is straks bij de uitvoering van dat programma belangrijk. De kennis die in dit gebiedsproces bodemdaling wordt opgedaan moet daarin een plek krijgen. Het is daarom belangrijk om de positie van het gebiedsproces bodemdaling ten opzichte van het FPLG duidelijk te maken.

Bijlagen

Naam bijlage:	eDocs nummer:	Openbaar in de zin van de Woo (ja/nee aangeven)
n.v.t.		